

ΑΙΣΧΥΛΟΣ

Ο κορυφαίος τραγωδός της κλασικής Αθήνας.

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Ο μεγάλος τραγικός γεννήθηκε στην Ελευσίνα, το 525πχ. Πατέρας του ήταν ο Ευφορίωνας, που καταγόταν από μεγάλη γενιά ευπατριδών. Η ευγενική καταγωγή, η αριστοκρατική ανατροφή, η δημοκρατική ελευθερία, το θρησκευτικό-μυστικιστικό περιβάλλον της Ελευσίνας (λατρεία Δήμητρας - Περσεφόνης) και οι μεγάλοι εθνικοί αγώνες των Ελλήνων εναντίον των βαρβάρων, συντέλεσαν ώστε να διαπλαστεί ο ευσεβής και γενναίος χαρακτήρας του ποιητή και το υψηλό φρόνημα που τον διέκρινε.

Με προθυμία πήρε μέρος σε όλους τους αγώνες εναντίον των Περσών. Στο Μαραθώνα (490 π.Χ.) με πολλά τραύματα, λιπόθυμος μεταφέρθηκε από τη μάχη, ενώ ο αδερφός του Κυναίγειρος με τον ηρωικό του θάνατο προκάλεσε το θαυμασμό όλων. Επίσης πολέμησε στη Σαλαμίνα (480) και στις Πλαταιές (479).

Για την υπόλοιπη οικογενειακή του κατάσταση γνωρίζουμε ακόμα τα εξής. Εκτός από τον Κυναίγειρο είχε και άλλον αδερφό, τον Αμυνία. Οι δύο του γιοι, Ευαίωνας και Ευφορίωνας, ήταν επίσης δραματικοί ποιητές. Ο Ευφορίωνας μάλιστα φαίνεται ότι νίκησε το 431 τους αντίπαλους του πατέρα του, Σοφοκλή και Ευριπίδη. Φαίνεται ακόμα ότι και ένας γιος της αδερφής του, ο Φιλοκλής, ήταν και αυτός τραγικός ποιητής.

Για τη μόρφωσή του δεν έχουμε καμιά θετική πληροφορία. Αν κρίνει όμως κανείς από τα έργα του, πρέπει να είχε βαθιά γνώση των επών του Ομήρου, καθώς και των διδακτικών επών. Από τους λυρικούς, τους οποίους φαίνεται να γνώριζε καλά, ο Σόλωνας επέδρασε ιδιαίτερα στην ποιητική του καλλιέργεια.

Ο Αισχύλος πήρε μέρος στους τραγικούς αγώνες, για πρώτη φορά, το 500 π.Χ., δηλ. σε ηλικία 25 χρονών. Σύμφωνα με κάποιο θρύλο ο θεός Διόνυσος παρουσιάστηκε στο νεαρό Αισχύλο και τον παρακίνησε να καταπιαστεί με την τραγωδία. Αντιπάλους του είχε το Φρύνιχο, το Χοιρίλο και τον Πρατίνα, που ήταν παλαιότεροι τραγικοί ποιητές. Επί δεκαπέντε χρόνια δεν κατόρθωσε να πάρει καμία νίκη. Για πρώτη φορά νίκησε το 484. Από τότε γίνεται ο κυρίαρχος της τραγικής σκηνής. Κερδίζει άλλες 12 φορές όσο ζει και 24 μετά το θάνατό του. Το 468 τον νίκησε ο νεαρός Σοφοκλής, που για πρώτη φορά συναγωνιζόταν στο θέατρο. Από τότε μοιράζονται αλληλοδιαδόχως τις νίκες.

Το 470 ο Αισχύλος ύστερα από πρόσκληση του φιλόμουσου τυράννου Ιέρωνα πήγε στη Σικελία, όπου ήταν προσκεκλημένοι επίσης ο Πίνδαρος και ο Σιμωνίδης. Εκεί ο Αισχύλος έγραψε την τραγωδία "Αιτναίαι", προς τιμή της πόλης Αίτνας, που είχε ιδρύσει ο Ιέρωνας. Την τελευταία του νίκη στην Αθήνα την κέρδισε το 458 με την τριλογία του "Ορέστεια" και το σατυρικό δράμα "Πρωτεύς". Μετά τη νίκη του αυτή ξανάφυγε για τη Σικελία, στην πόλη Γέλα, όπου πέθανε το 456.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ

Δεν είναι γνωστό πόσες ακριβώς τραγωδίες έγραψε ο Αισχύλος. Σύμφωνα όμως με το βιογράφο του πρέπει να έγραψε 70 τραγωδίες και πέντε σατυρικά δράματα, ενώ ο λεξικογράφος Σουίδας αναφέρει 92 έργα του, δηλ. 23 τετραλογίες. Μέχρι σήμερα σώθηκαν οι τίτλοι 77 έργων. Ολόκληρα όμως σώθηκαν μόνον 7, τα οποία σε μια σύντομη ανάλυση έχουν ως εξής:

α) **Ικέτιδες** (προ του 472 π.Χ.). Είναι το πιο παλιό, γιατί κυριαρχεί το λυρικό στοιχείο. Οι 50 κόρες του Δαναού καταδιώκονται από το γιο του Αιγύπτου και ζητούν άσυλο στο Άργος ως "ικέτιδες". Οι 50 κόρες που αποτελούν το χορό δίνουν και το όνομα στην τραγωδία. Εδώ, όπως και στους "Πέρσες", συγκρίνεται ο πολιτισμός των Ελλήνων με τη βία και την αλαζονεία των βαρβάρων.

β) **Πέρσαι** (472πχ). Είναι ένας ύμνος της νίκης των Ελλήνων στη Σαλαμίνα. Το δράμα εκτυλίσσεται στα Σούσα, όπου ο αγγελιαφόρος διηγείται στη μητέρα του Ξέρξη, Άτοσσα και στο χορό, που αποτελείται από επιφανείς Πέρσες γέροντες, την ήττα του πολυάριθμου περσικού στρατού. Είναι έργο κατεξοχή εθνικό και πατριωτικό.

γ) **Επτά επί Θήβαις** (467πχ). Το θέμα του είναι ο αγώνας των δύο γιων του Οιδίποδα, Ετεοκλή και Πολυνείκη, για την επικράτηση και ο αλληλοσκοτωμός τους. Το νόημα της τραγωδίας είναι ότι η ακατάσχετη δύναμη της πατρικής κατάρας συντρίβει τα δύο παιδιά και μ' αυτό τον τρόπο φέρνει τον όλεθρο σ' όλο το γένος των Λαβδακιδών.

δ) **Προμηθεύς δεσμώτης** (μετά το 465πχ). Μέρος μιας τριλογίας, της οποίας πρώτη τραγωδία ήταν ο **Προμηθεύς πυρφόρος** και τρίτη ο **Προμηθεύς λυόμενος**. Σ' αυτήν ο Προμηθέας κλέβει τη φωτιά από τον Όλυμπο και τη φέρνει στους ανθρώπους. Για την πράξη του αυτή τιμωρείται από το Δία, ο ευεργέτης αυτός της ανθρωπότητας, γιατί τόλμησε να παραβεί τις θεϊκές εντολές.

ε) **Αγαμέμνων**. Μαζί με τις τραγωδίες **Χοηφόροι** και **Ευμενίδες** αποτελεί τριλογία (358πχ). Πρόκειται για τη γνωστή **Ορέστεια**, που μετά την Ιλιάδα και την Οδύσσεια θεωρείται το μεγαλοπρεπέστερο μνημείο των ελληνικών γραμμάτων. Στον "Αγαμέμνονα", η Κλυταιμνήστρα δολοφονεί το σύζυγό της, μόλις αυτός γυρνά από την Τροία.

στ) **Χοηφόροι**. Η Κλυταιμνήστρα και ο Αίγισθος δολοφονούνται από τον Ορέστη, ο οποίος έτσι εκδικείται τον άδικο θάνατο του πατέρα του. Ο χορός αποτελείται από Τρωάδες που "φέρουν χοάς" (σπονδές) στον τάφο του Αγαμέμνονα.

ζ) **Ευμενίδες**. Αποτελεί την κάθαρση. Ο δολοφόνος της μητέρας του Ορέστης καταδιώκεται από τις Ερινύες (τύψεις). Στους Δελφούς, όπου καταφεύγει, παραπέμπεται στον άρειο πάγο της Αθήνας. Στη δίκη οι δικαστές ισοψηφούν και ο Ορέστης αθωώνεται με την ψήφο της Αθηνάς. Οι Ερινύες "εξευμενίζονται" και γίνονται Ευμενίδες.

Η ποίηση του Αισχύλου χαρακτηρίζεται "υψηλή". Οι ήρωές του παρουσιάζονται ως ατρόμητοι Μαραθωνομάχοι ή ως πλάσματα υπερφυσικά (Τιτάνες, Γίγαντες), όχι μόνο

στις σωματικές διαστάσεις, αλλά και στο πάθος και στην καρτερία. Ανάλογη είναι και η μεγαλοπρέπεια της γλώσσας του.

Ο Αισχύλος έχει την κοινή αναγνώριση όλων των μεταγενέστερων. Το θαυμασμό όλων προς το έργο του συνοψίζει ο **Β. Ουγκό**: "... Είναι, γράφει, μεγαλόπρεπος και τρομερός, είναι βράχος απόκρημνος, χειμαρρώδης, βαραθρώδης και τόσο γιγάντιος που κάποτε γίνεται σωστό βουνό. Τον πλησιάζεις και τρέμεις. Έχει τον όγκο και το μυστήριο... Ο Αισχύλος μεταβάλλει τον άνθρωπο σε γίγαντα". Ο ίδιος πιστεύει επίσης ότι ο Αισχύλος μαζί με τον Όμηρο, τον Ησαΐα, τον Ιώβ, το Δάντη και το Σαίξπηρ αποτελούν τη στοά των ακίνητων γιγάντων του ανθρώπινου πνεύματος στη λογοτεχνία.

Τον Αισχύλο τον θαύμαζε και τον λάτρευε και ο λόρδος **Βύρων**. Ο **Γκαίτε** και ο **Σέλλεϋ** τον έχουν για πρότυπο, όταν γράφουν και αυτοί τραγωδία με θέμα τον Προμηθέα.

Κατά τη σύγκριση του Αισχύλου με τους άλλους δύο μεγάλους ομότεχνούς του, στον Αισχύλο αποδίδεται το ύψος, στο Σοφοκλή το κάλλος και στον Ευριπίδη το πάθος. Στη δημιουργία του ύψους συμβάλλει η απουσία αναγνωρίσεων και αντιθέσεων χαρακτήρων, που αντίθετα υπάρχουν στο Σοφοκλή, και η προβολή του όγκου της μεγαλοπρέπειας και του ηθικού σθένους.

Ο Αισχύλος ονομάζεται **δημιουργός της τραγωδίας**. Είναι πραγματικά καινοτόμος. Πρόσθεσε το δεύτερο υποκριτή, ενώ ο **Φρόνιχος** χρησιμοποιούσε μόνον ένα. Μείωσε τα χορικά δίνοντας έτσι την πρώτη θέση στο διάλογο και έκανε μεγαλοπρεπέστερες τις ενδυμασίες των ηθοποιών.